Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 176/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työttömien opiskelua ja työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Tampereen kaupunki kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto asiassa.

Uudistuksen hyödyt asiakkaalle, asiakastyölle ja osaavan työvoiman tuottamiselle

Esityksen muutokset työttömien työnhaun aikaisten opiskelumahdollisuuksien laajentamiseen ovat asiakkaiden näkökulmasta erittäin kannatettavia ja jatkuvan oppimisen uudistusta tukevia. Tampereen kaupunki pitää hyvänä, että selvityspyyntöjä asiakkaille ei jatkossa tarvitsisi tehdä kuin tiettyjen lueteltujen opintojen osalta. Myös viimeisin muutos liittyen avoimiin korkeakouluopintoihin on Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan tilannetta selkeyttävä ja kannatettava.

Tampereen kaupunki pitää hyvänä, että päätoimiset opinnot määritellään selkeästi. Mikäli myös ns. muut opinnot määritellään selkeästi, opintojen laajuuden perusteella tehtävien selvityspyyntöjen määrä vähenisi nykyisestä ja tämä sujuvoittaisi asiakkaan työttömyysetuuden saamisen prosessia, edistäisi asiakaslähtöisyyttä, nopeuttaisi asiakkaiden etuuksien saamista, joustavoittaisi te-palveluissa tapahtuvaa työtä ja antaisi selkeän keinon tukea asiakkaiden työllistymistä.

Ehdotetut muutokset myös mahdollistavat työllisyystoimijoille työvoiman turvaamisen toimet yhdessä oppilaitosten kanssa nykyistä joustavammilla tavoilla. Lisäksi vähäisten ja pienimuotoisten opintojen vapauttaminen ilmoittamisvelvollisuudesta edistäisi myös kunnan elinvoimaekosysteemin rakentumista, kun oppilaitosten kanssa voitaisiin yhteiskehittää työllisyys-koulutus-yritys -yhdyspintaa vapaammin.

Tampereen kaupungin näkemys uudistuksen haasteista

Uudistuksen vaikutus työntekijäresursseihin

Hallituksen esityksen haasteena Tampereen kaupunki näkee palveluprosessin määrittelyt ja sen vaikutuksen kuntien resursseihin. Työnhakukeskustelujen lisääminen lisää merkittävästi erityisesti kuntakokeilualueiden työtä, samoin arvioidaan lisääntyvän työttömyysturvaseuraamusten ja muistutusten määrä. Lisäksi työttömyysturvalausunnot ja työttömyysturvalausuntoihin liittyvä selvitystyö lisääntyvät kokeilukunnissa ja TE-toimistoissa. Tampereen kaupunki toteaa, että esityksessä on nykyisten kokemusten perusteella aliarvioitu uudesta työvoimapalvelumallista johtuvaa mallin työllistävää vaikutusta työllisyyden kuntakokeilun henkilöstöön. Kolmen kuukauden välein tapahtuvat työnhakukeskustelut lisäisivät kokeilukuntien ja OMA-valmentajien työmäärää ja työnhakuvelvollisuuden seuraaminen sekä mahdollista työnhakijan laiminlyönneistä aiheutuvat muistutukset ja selvityspyynnöt työllistäisivät henkilöstöä. Työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien työnhakijoiden siirtäminen tavanomaisen työnhakuvelvollisuuden piirin lisäisi esityksen mukaan työnhakijoiden työ- ja elinkeinotoimistoille ja kokeilualueiden kunnille tekemien ilmoitusten määrää nykyiseen verrattuna. Tampereen kaupunki toteaa, että kuormitusta lisää vielä se, että työnhakijat eivät tosiasiallisesti ilmoita työnhaustaan ja muiden työllistymissuunnitelmassa sovittujen toimien toteuttamisesta työvoimaviranomaisille sähköisten palvelujen kautta vaan monesti puhelimitse soittamalla.

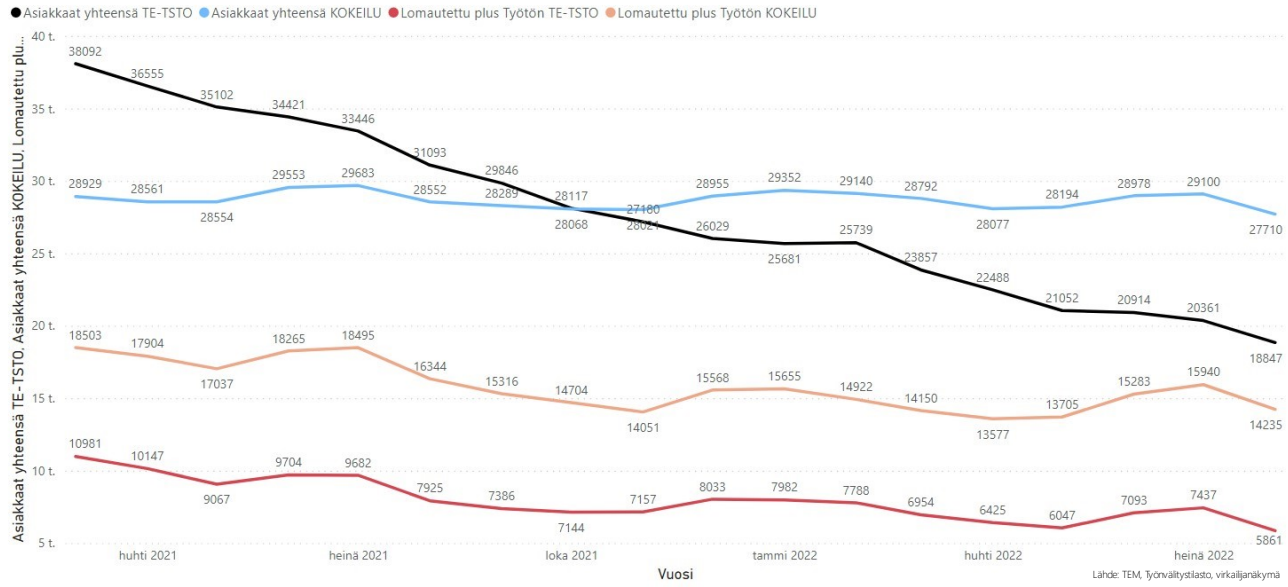
Työnhakukeskusteluihin käytetty aika on huomattavasti pidempi kuin muutoksen aiheuttama, lain perustelutekstissä mainittu aikasäästö työttömyysturvatehtäviin liittyen. Tampereen kaupunki toteaa, että kaikki aikasäästö mitä työttömyysturva- tai muista hallinnollisista tehtävistä saadaan, tulisi saada käyttää työpaikkojen täyttämiseen, asiakkaan työnvälitykseen ja kohtaannon edistämiseen eikä jäykän yksityiskohtaisesti säädetyn palveluprosessin toteuttamiseen. Kotoutumispalveluissa toteutettavien kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettujen työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen osalta työnhakukeskustelujen lisääntyminen aiheuttaa myös tulkkauspalvelujen kysynnän kasvua.

Kuntakokeilualueiden asiakaskohderyhmässä omaehtoisten opintojen määrä on korkea, koska kokeilujen kohderyhmän palvelutarpeet edellyttävät usein toimia, joilla

parannetaan työllistymisen edellytyksiä. Näin ollen hallituksen esitys luo painetta kunnille menojen kattamiseen lisähenkilöstön rekrytointitarpeiden muodossa, mikä ei ole kokeilulainsäädännön lähtökohtien mukaista.

Valtiolta kuntiin siirretyt tehtävät eivät ole kokeiluissa kuntien valtionosuustehtäviä, jotka korvataan kunnille täysimääräisesti ja josta olisi tehty talouteen liittyvät asianmukaiset kustannusvaikutukset. Työllisyyden edistämisen kuntakokeilulainsäädäntö lähtee sen sijaan siitä, että valtiolta kokeilulain mukaisesti kuntien vastuulle siirtyneet palvelut ja tehtävät katetaan valtion varoin. Tampere on tuonut asian esiin lukuisissa lausunnoissaan erilaisiin kuntakokeilua koskettaviin hallituksen esityksiin liittyen ja edellyttänyt mm. TE-henkilöstön voimavarojen käytön uudelleen arviointia ja allokointia TE-toimistojen ja kuntakokeilualueiden välillä. Arviointia ovat edellyttäneet myös muut C6-kaupungit. Hallituksen esitys lisää kuntakokeilualueiden tehtäviä omaehtoisten opintojen aikana järjestettävien työnhakukeskustelujen lisääntyessä. Hallituksen esityksessä mainitaan, että työ- ja elinkeinotoimistojen ja kokeilukuntien resurssitarvetta seurataan. Pirkanmaalla TE-toimiston asiakasmäärä on pudonnut kuntakokeilun alusta 1.3.2021 syyskuun 2022 loppuun mennessä n. 20 000 asiakkaalla. Kuntakokeilun asiakasmäärä on pysynyt suunnilleen samana johtuen uusien kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden siirtymisestä TE-toimistosta kuntakokeiluun, osa-aikatyössä olevien määrän kasvusta sekä lakisääteisistä tehtävämuutoksista kuntakokeilujen ja TE-toimistojen välillä. Alla asiaa selventävät viimeisimmät tilastot:

Pirkanmaan kuntakokeilun ja TE-toimiston pirkanmaalaisten asiakkaiden ja työttömien määrän kehitys

ASIAKASMÄÄRIEN VERTAILU PIRKANMAALLA ASIAKKAAN KUNNAN*) PERUSTEELLA

Työllisyysstatus	Ei löydy		koulutuksessa		lomautettu		lyhennetyllä työviikolla		osa-aikatyössä oleva		työllistymistä edistävässä palvelussa		työssä oleva, työllistetty		työssä oleva, yleisillä työmarkkinoilla		työtön		työvoiman ulkopuolella oleva		**Yhteensä**	
-	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	TET PIR	Kokeilu	**TET PIR**	**Kokeilu**
Akaa		1	35	60	19	11	32	2	33	26	4	155	19	53	276	51	195	339	24	23	**637**	**721**
EI TIEDOSSA			5	9						1		8	1	1	9	2	5	25	1	1	**21**	**47**
Hämeenkyrö	2		13	28	12	6	10		27	19	1	40	19	33	145	28	97	226	8	9	**334**	**389**
Ikaalinen			12	28	9	5	8		14	13		40	11	23	95	35	89	122	13	7	**251**	**273**
Juupajoki			2	6	3	1			5	3		15	1	4	19	7	19	25	2	4	**51**	**65**
Kangasala	4	1	59	75	31	9	38	1	54	50	3	48	34	79	402	92	316	585	36	35	**977**	**975**
Kihniö			2		2	2	2		6	2		12	2	3	22	5	19	32	4		**59**	**56**
Lempäälä	1	2	34	79	16	12	32		34	31	4	161	26	34	311	95	195	389	25	10	**678**	**813**
MUUT	1		18	15	5		2		15	6	10	3	19	3	65	14	87	51	8	3	**230**	**95**
Mänttä-Vilppula	6		24	34	31	2	11	1	20	14	2	104	20	39	164	31	114	180	15	21	**407**	**426**
Nokia	4	3	80	125	34	14	46	1	86	83	1	288	41	73	550	113	359	718	41	55	**1242**	**1473**
Orivesi			10	22	15		6	1	17	30	3	42	16	28	130	43	92	190	17	14	**306**	**370**
Parkano		1	13	13	5		6	1	16	10	1	64	12	17	77	19	72	107	8	5	**210**	**237**
Pirkkala	3	3	27	64	14	6	33	4	37	26	2	86	24	44	262	56	154	364	30	25	**586**	**678**
Punkalaidun			2	4	2		3		6	1		33	4	5	31	6	22	27	6	12	**76**	**88**
Pälkäne		1	6	8	6	1	7		8	4	1	43	7	23	76	11	71	58	12	5	**194**	**154**
Ruovesi	1		9	7	6	3	7		10	9	1	34	10	21	61	10	60	68	4	3	**169**	**155**
Sastamala	1		32	75	27	10	32		45	55	6	220	33	53	331	84	240	256	56	34	**803**	**787**
Tampere	38	38	885	2132	199	109	293	25	573	703	51	2579	267	933	3963	1466	2394	8612	343	423	**9006**	**17020**
Urjala			6	16	4	5	10	1	10	10	1	77	8	25	72	19	55	98	8	7	**174**	**258**
Valkeakoski	1	1	57	58	21	8	21	2	44	28	6	184	35	59	235	77	210	491	28	13	**658**	**921**
Vesilahti			6	14	6	1	6	1	8	3	1	40	3	7	51	6	37	47	9	1	**127**	**120**
Virrat			3	6	3	1	6	1	14	2	3	45	8	24	87	14	72	116	13	7	**209**	**216**
Ylöjärvi	7	3	55	90	32	6	39		74	73	3	142	59	88	429	96	324	444	31	70	**1053**	**1012**
Yhteensä	**69**	**54**	**1395**	**2968**	**502**	**212**	**650**	**41**	**1156**	**1202**	**104**	**4463**	**679**	**1672**	**7863**	**2380**	**5298**	**13570**	**742**	**787**	**18458**	**27349**

Epävirallinen data KEHA PBI työkalusta 30.9.2022

Tampereen kaupunki edellyttää valtion henkilöstön tasaamista asiakasmäärien ja tarpeiden osalta kokeilualueiden ja TE-toimistojen välillä.

Uudistus asiakkaiden näkökulmasta

Sen lisäksi, että muutokset vaikuttavat kuntien resursointiin, toisena haasteena Tampereen kaupunki näkee palvelumallin säädökset suhteessa asiakkaisiin. Eri opiskelumuotojen aikainen asiakaspalveluprosessi ja työnhakuvelvoite näyttäytyy asiakkaille ja työntekijöille erittäin sekavana järjestelmänä, lisää epätietoisuutta ja epävarmuuksia eikä kannusta asiakkaita osaamisen kehittämiseen. Eri koulutusmuodoissa olevat asiakkaat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa ja näyttää siltä, että ainoastaan työvoimakoulutuksessa olevilla on mahdollisuus opiskella ilman työnhakuvelvoitetta.

Vedenjakaja siinä, onko asiakkaalla ammatillista koulutusta vai ei, näyttäytyy myös erikoisena, koska asiakkaan tutkinnolla ei ole välttämättä tekemistä asiakkaan koulutustarpeen kanssa eikä myöskään työvoimakoulutusvalinnoissa tällä asialla ole merkitystä. Tämä kriteeri tulisikin arvioida uudelleen. Esitetyt muutokset palveluprosessiin ja työnhakuvelvoitteisiin jaottelevat asiakkaat konkretian tasolla kuuteen eri palveluprosessi- ja työnhakuvelvoiteputkeen:

- työvoimakoulutuksessa olevilla riippumatta koulutustaustasta ei työnhakuvelvoitetta eikä haastatteluja koulutuksen aikana, prosessi alkaa vasta kuukautta ennen koulutuksen päättymistä
- työttömyysetuudella omaehtoisia opintoja opiskeleva, jolla aiempi koulutus - täysi työnhakuvelvoite eli 4 työnhakua/1kk ja työnhakukeskusteluprosessi (6 haastattelua) 3kk välein. Esimerkki lähihoitajaopinnot n. kaksi vuotta: asiakkaan tulee hakea opintojen aikana 96 työpaikkaa ja häntä tulee haastatella 24 kertaa.
- työttömyysetuudella omaehtoisia opintoja opiskeleva, jolla ei aiempaa koulutusta, työnhakuvelvollisuus 3 paikkaa/3kk aikana, ensimmäinen haastattelu 1kk ennen koulutuksen päättymistä

- sivutoimisesti opiskelevat, täysi työnhakuvelvollisuus ja työnhakukeskusteluprosessi (6 haastattelua) 3kk välein
- lyhytkestoiset opinnot, täysi työnhakuvelvollisuus ja työnhakukeskusteluprosessi (6 haastattelua) 3kk välein
- vapaasti opiskeltavat opinnot, täysi työnhakuvelvollisuus ja työnhakukeskusteluprosessi (6 haastattelua) 3kk välein

Kun asiakkaan osaamisen kehittämisen polkua suunnitellaan, tämän kokonaisuuden käyminen asiakkaan kanssa läpi on vaativaa ja aikaa vievää ja asiakkaalle kokonaisuus näyttäytyy sekavana. Asiakkaille on myös vaikea perustella, miksi työvoimakoulutuksessa on eri säännöt, etuudet, työnhakuvelvollisuus ja asiakaspalvelumalli verrattuna omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella ja että säännökset ovat erilaiset myös omaehtoisen koulutuksen sisälläkin. Monimutkainen kokonaisuus lisää kuntien työmäärää, haastaa viestinnällisesti ja näyttäytyy asiakkaille tempoilevana sääntöviidakkona.

Tampereen kaupunki katsoo, että työvoimakoulutus ja omaehtoinen opiskelu tulee viimeistään 2024 muutosten jälkeen uudelleenarvioida ja yhteensovittaa ja mahdollisesti yhdistää uudeksi jatkuvan oppimisen osaamispalveluksi, jonne voi sisälle räätälöidä erilaisia tukevia elementtejä asiakkaiden opintopolun ajalle.

Tampereen kaupunki näkee tärkeänä, että myös kotoutumisajan ylittäneet tai ulkopuoliset maahanmuuttajataustaiset työnhakijat, joilla on heikko suomen kielen taito ja tarve perusopetusta vastaaville tiedoille ja taidoille, voivat opiskella työttömyysetuudella tuettuna aikuisten perusopetuksen opintoja työttömyysetuutta menettämättä. Lisäksi Tampereen kaupunki esittää, että suomen kielen opinnot esimerkiksi kansalaisopistossa, muussa vapaan sivistystyön opetuksessa tai avoimessa korkeakoulussa, jos ne ovat sivutoimisia (alle 5 op/kk tai 25 h/vk) katsottaisiin laintulkinnassa tosiasiallisesti sivutoimiseksi eikä esteitä suomen (tai ruotsin) kielen opiskelulle sivutoimisesti olisi.

Lisätietoja Regina Saari
työllisyysjohtaja
Tampereen kaupunki
p. 050 346 9603
etunimi.sukunimi@tampere.fi